

نقش موزه ی میراث روستایی گیلان در توسعه ی گردشگری

دکتر تیمور آمار*

دکتر امیراسلام بنیاد**

افشین عسکری زادماسوله***

چکیده

موزه ها محل حفظ و نگهداری یادگارها و میراث پیشینیان هستند. از وظایف مهم موزه ها به عنوان یک نهاد فرهنگی و آموزشی، برقرار ساختن ارتباط فرهنگی، تاریخی، هنری بین بازدید کنندگان و آثار موجود در موزه می باشد. هم چنین موزه ها نقش مهمی در ارتباط با گردشگری و توسعه پایدار دارند و در راستای خدمت به جامعه و رسیدن به اهداف تفریحی، آموزشی و علمی فعالیت می کنند. هدف از انجام این تحقیق، معرفی موزه میراث روستایی گیلان به عنوان یکی از جاذبه های گردشگری استان گیلان برای جلب هر چه بیشتر گردشگران و همچنین حوزه های مختلف فرهنگی و معماری سنتی به کار رفته در این موزه و ارائه راهکارهای مناسب جهت جلب توجه گردشگران به عنوان یکی از جاذبه های گردشگری استان گیلان می باشد. روش بررسی در این تحقیق، توصیفی-تحلیلی مبنی بر استفاده از شیوه ی اسنادی و میدانی است. بخش زیادی از اطلاعات میدانی نیز از طریق پرسشنامه ی توزیع شده در بین بازدید کنندگان موزه ی میراث روستایی گیلان جمع آوری شده است. نتایج حاصل از تحقیق نشان می دهد که احداث موزه ی میراث روستایی گیلان و معماری سنتی این موزه با جذب گردشگران ارتباط مثبت و تاثیرگذاری دارد و نشان دهنده ی نقش و توان این موزه، جهت جلب و جذب گردشگران و توسعه ی توریسم گیلان نه تنها در داخل کشور، بلکه حتی خارج از کشور است.

واژگان کلیدی: موزه- موزه ی میراث روستایی گیلان - توریسم - استان گیلان، شهرستان رشت

*استاد یار دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت E-mail : Amar@ Iaurasht.ac.ir

**دانشیار دانشگاه گیلان E-mail : Bonyad@Guilan.ac.ir

***فارغ التحصیل کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی توریسم از دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت E-mail : A_Askarizad@yahoo.com

تاریخ دریافت مقاله : ۸۹/۴/۲۳ تاریخ پذیرش : ۸۹/۷/۱۵

موزه ی رو باز، همانند موزه های دیگر یک نهاد غیر انتفاعی محسوب می شود که متعلق به عموم مردم است و در خدمت جامعه و توسعه ی آن قرار دارد که هدف آن جمع آوری، نگهداری، تحقیق، معرفی و آموزش اسناد ملموس و ناملموس مردم یک منطقه و محیط آن است. شکل گیری موزه های فضای باز، در واقع بر اساس جمع آوری و دوباره سازی ساختمان ها و خانه های قدیمی در مکان دیگر است. ضمن اینکه مناظر قدیمی آن مکان نیز دوباره سازی می شود. موزه های فضای باز در مناطقی شکل می گیرند که معماری چوبی دارند، به دلیل اینکه می توان آن ها را در صحت و سلامت و با کم ترین زیان، بازسازی کرد (حبیبی زاد، ۱۳۸۷، ص ۶۱).

موزه ی میراث روستایی گیلان که برای اولین بار در ایران و خاورمیانه برپا شده است، با توجه به بافت سنتی مساکن روستایی که نشان دهنده ی نوع زندگی و آداب و رسوم پیشینیان است با استقبال گسترده ای نزد گردشگران واقع شده و در نوع خود جالب توجه است. (عسکری زاد، ۱۳۸۸، ص ۴) در اجرای این پروژه چندین هدف اصلی پیگیری می شد: (طالقانی، ۱۳۸۵، ص ۸-۹)

- حفاظت و صیانت از میراث روستایی به ویژه معماری سنتی گیلان که به سرعت در حال از بین رفتن است.
- آشتی دادن مردم این سرزمین با میراث فرهنگی خود، تا کج فهمی ها و بدرفتاری ها با این میراث از بین برود و مردم ما اهل سرزمین خود شوند و به آن افتخار کنند.
- توسعه ی گردشگری پایدار، ایجاد اشتغال و بالا بردن ظرفیت مهمان پذیری استان از دیگر اهداف اصلی موزه است

جمع آوری و بازسازی محیط روستایی بومی گیلان در فضای باز جنگل سراوان به نحوی مردم را با سنت و گذشته ی خود آشتی داده و ارزش های انسانی و اخلاقی خاص آن مردم را به جهان معرفی می نماید. بنابراین، موزه ی میراث روستایی گیلان به عنوان پدیده ای اصیل و بکر، بهترین پاسخ به مسئله ی تعریف و احیای دوباره فرهنگ ایرانی، آن هم در سطح منطقه ای، ملی و بین المللی است. (بالایی، ۱۳۸۷، ص ۶۱-۶۰)

این تحقیق بر اساس نقش این موزه در توسعه گردشگری گیلان بانجام رسید وهدف از آن معرفی موزه ی میراث روستایی گیلان و حوزه های مختلف فرهنگی و معماری سنتی آن، که با توجه به استقبال زیاد گردشگران داخلی و حتی خارج از کشور که از اقشار مختلف و گروه های سنی متفاوت هستند و همچنین داشتن عنوان اولین موزه ی فضای باز ایران و با توجه به اهمیت وجدید بودن موضوع، به عنوان یکی از جاذبه های گردشگری استان گیلان برای جلب و جذب هر چه بیشتر گردشگران و ارائه ی راهکارهای مناسب در این زمینه می باشد.

بر مبنای ضرورتها و الزامات این تحقیق، سوال اساسی مطرح شده این بود که موزه ی میراث روستایی گیلان چه تاثیری در توسعه ی گردشگری استان گیلان داشته و بین احداث این موزه ی و جذب گردشگران چه رابطه ای وجود دارد؟
موزه ها، سابقه و کارکرد آنها

موزه مؤسسه ای دائمی و بدون هدف مادی است و در خدمت جامعه و پیشرفت آن فعالیت می نماید. هدف موزه ها، تحقیق در مورد شواهد به جای مانده انسان و محیط زیست او، گرد آوری، حفظ و ایجاد ارتباط بین این آثار به ویژه به نمایش گذاشتن آن ها به منظور بررسی و بهره وری معنوی می باشد. (ذاکرزاده، ۱۳۸۶، ص ۱۰)

موزه به عنوان یک نهاد فرهنگی و آموزشی سه هدف عمده تفریحی، آموزشی و علمی دنبال می کنند (عسکری زاد، ۱۳۸۶، ص ۴۲) در واقع موزه ها مجتمع فرهنگی، آموزشی هستند که هر کدام از صنایع و فر آورده های دست ساخته موجود

در آن، همچون ورقی از تاریخ ملل، به شناساندن اخلاق، دین، مذهب و تمدن و آداب و رسوم و سنت های پیشینیان در طی قرون و اعصار مختلف و آموزش نسل های حال و آینده می پردازد. موزه همچون آینه ای ایست تمام نما که آفرینش های هنری، فرهنگی - اجتماعی، تاریخی و مذهبی جوامع بشری را جلوه گر ساخته است و موجبات شناخت سیر تکوینی و تکاملی هنر و هنرمندان را در اعصار مختلف و آموزش نسل های حال و آینده می پردازد. (گنجی، ۱۳۸۵ و ۱۳۸۶، ص ۳۳-۳۲)

موزه ها اصولاً به سه نوع عمده موزه های تاریخی، موزه های علمی، و موزه های هنری تقسیم می شوند. در کنار آنها اصطلاحاتی مثل اکوموزه نیز وجود دارد که این اصطلاح را اوگ دو ورین Hugues de Varine در ۱۹۷۱ ابداع کرد. اکو موزه که به موزه مکان و زمان تعریف شده است، به طور همزمان نشان دهنده تغییر های مکان های مختلف با توجه به بعد هم زمان و تفسیر های یک مکان در دوره های مختلف زمانی از بعد تحولات زبانی یک ملت در ادوار مختلف تاریخ است. موزه فضای باز از جمله پدیده هایی است که در در چارچوب نظری موزه ها در ردیف اصطلاحات متاخر قرار دارد. پیدایش موزه های فضای باز بر این اساس این اندیشه شکل گرفت که خانه ها را واجیده و سپس در محل موزه به همان صورت اصلی و اولیه بنا نمایند. البته در نقاط مختلف، ایده های دیگری نیز در این زمینه صورت تحقق پیدا کرده اند، به گونه ای که امروز با اشکال متفاوتی از این گونه موزه ها مواجه هستیم.

شکل گیری موزه های فضای باز در واقع بر اساس جمع آوری و دوباره سازی ساختمان ها و خانه های قدیمی در مکان دیگر است. ضمن اینکه مناظر قدیمی آن مکان نیز دوباره سازی می شود. موزه های فضای باز در مناطقی شکل می گیرند که معماری چوبی دارند، به دلیل این که می توان آنها را در صحت و سلامت و با کمترین زیان بازسازی کرد. (حیبی زاد، ۱۳۸۷، ص ۶۱) موزه فضای باز با آثار انتقالی به یک مکان در فضای باز و برپایی دوباره آنها شکل می گیرد، در حالی که اکوموزه در بطن طبیعت است و چیزی به آن افزوده نمی شود و فقط با مشخص کردن حدود آن باید از آن حفاظت کرد. (برومبرژه، ۱۳۸۴، ص ۱۴)

تفاوت عمده اکوموزه با موزه های رسمی و سنتی این است، که آثار در موزه های کلاسیک در جایگاه و موطن اصلی خود قرار نمی گیرند، این آثار از مکان اصلی خود به هر طریق برداشته شده و در مکانی دیگر به نام موزه به نمایش گذاشته می شوند، در حالی که در اکوموزه، آثار در جایگاه طبیعی خودشان قرار می گیرند. (طالقانی، ۱۳۸۴، ص ۳) تفاوت بین این نوع موزه ها، در این است که در موزه های نوع اول (موزه های سنتی)، مردم با آثار حکومت گران، قدرت مندان، ثروتمندان و ... آشنا می شوند و در نوع دوم اکوموزه و موزه های فضای باز، مردم می خواهند با فرهنگ زندگی گذشته خود آشنا شوند.

موزه های نوع اول (موزه های سنتی) اکثر آثاری که به نمایش گذاشته میشود، از آن قدرتمندان است، اگرچه آثار این موزه نیز از آن فرهنگ و تمدن مملکت خودش است ولی مخاطب بازیگر اصلی نیست، به یک معنی او و پدران او در آثار به نمایش گذاشته شده نقشی نداشته اند ولی در اکوموزه، فرد خود، صاحب نقش است و به راحتی می تواند نقش خود و مادر بزرگ و پدر بزرگش را در فضایی که فراهم آمده است ببیند. (طالقانی، ۱۳۸۴، ص ۴، الف)

اصولاً احداث چنین موزه هایی (فضای باز) حاصل یک رویکرد مردمی به تاریخ و فرهنگ عمومی گذشتگان است. اگر به موزه های کلاسیک نظر بیافکنید، عموماً حاصل کار نخبگان سیاسی، فرهنگی و هنری گذشته را مشاهده می کنید، اما موزه های فضای باز، زندگی مردم معمولی و زندگی روزمره را به تصویر می کشند. این موزه ها زندگی اکثریت مردم گذشته را نشان می دهند، در حالی که موزه های کلاسیک عموماً زندگی اقلیت نخبه را هدف قرار می دهند. از دیدگاهی دیگر می توان این موزه ها را عکس العملی در مقابل زندگی شدیداً ماشینی حاصل از حاکمیت مدرنیسم دانست. اما اکوموزه یک سرزمین را در بر می گیرد و متخصصین آن، همان مردم بومی و ساکنین اصلی منطقه هستند. بر عکس موزه ها آن چه در اکوموزه حفظ و نگهداری می شود، اشیاء خاص نیست، بلکه تمام جنبه های زندگی مردم را در بر می گیرد. (حیبی زاد، ۱۳۸۷، ص ۶۳)

برپایی موزه های فضای باز روستایی در اروپای غربی پا گرفت. کشور های اروپای غربی از جمله فرانسه، در دهه سی به فکر برپایی این گونه موزه ها افتادند، ولی عملیات اجرایی این موزه ها در دهه پنجاه محقق شد. (طالقانی، ۱۳۸۴، ص ۴-۳، الف) برخی از مهمترین اکو موزه ها و موزه های فضای سبز دنیا عبارتند از: موزه فضای باز اسکانس (سوئد)، اکو موزه آلزاس (فرانسه)، موزه فضای باز بالنبرگ (سوئیس)، اکو موزه فوره نوار « جنگل سیاه » (آلمان). ولی در اروپای شرقی این گونه نبود. آن ها که شاهد از بین رفتن فرهنگ معماری روستایی خود بودند به موقع به شکل دادن اکو موزه دست زدند و زمان مناسبی هم داشتند تا برای بازدید کنندگان خود مسایل رفاهی را لحاظ کنند. به همین دلیل است که در کنار اکو موزه های لهستان، هلند، استراحتگاه های مناسب و... می بینید. (طالقانی؛ ۱۳۸۴، ص ۴-۳، الف) اکو موزه در دهه ۱۹۷۰ (۱۳۵۰) دوره ای که ویژگی بارز آن رو به زوال رفتن اقتصاد قدیمی و رها شدن معادن و مکان های صنعتی بود، به سرعت در اروپا گسترده شد و هدف آن بهره برداری و بهبود وضعیت فرهنگ رو به زوال و همچنین تقویت اقتصاد آن ناحیه بود. (ری یل، ۱۳۸۴، ص ۷۵)

در ایران برای اولین بار موزه میراث روستایی گیلان که دربرگیرنده آداب و سنن و جلوه های فرهنگی، بومی، باورهای عامیانه، پندارها، اعتقادات و معماری روستاهای استان گیلان است تاسیس شد تا پیوندی بین گذشته غنی از آموخته ها و آیندگان باشد. از بدو تأسیس موزه تا کنون، این محوطه با آثار دیدنی و چشم انداز زیبا، به مأمّن کم سابقه جستجوگران نمادهای زندگی روستایی در گیلان بدل شده است. در طراحی سایت موزه، محل هایی برای رستوران ها، چای خانه ها، بازارها، مساجد، مزارع و باغ های چای، شالیزار، کارگاه های آموزش و تولید صنایع دستی، محوطه ی بازی ها و نمایش های سنتی، مراکز تحقیقات کشاورزی و دامپروری، پژوهشگاه معماری و مردم شناسی، پارک کودک، باغ های پرورش گیاهان دارویی و درختان بومی، اردوگاه تفریحی، معماری چوب ملل و دو مجموعه ی مهمان پذیر با الهام از معماری روستایی گیلان به ظرفیت ۱۵۰ واحد ۳ تا ۵ نفره، در نظر گرفته شده است. صنایع و هنرهایی همچون سفالگری، گمج سازی، رشتی دوزی، حصیربافی، گلیم بافی، نمدمالی، چادرشب بافی و... که آفریده ی ذوق و قریحه ی ذاتی هنرمند گیلانی است، در محل موزه به نمایش درمی آید. عملیات پرورشی جنگل و احداث باغ گیاه شناسی از دیگر فعالیت های موزه در جهت حفظ و احیای میراث طبیعی است. علاوه بر این، باغ های چای، شالیزار و توستان با استفاده از روش های سنتی در موزه ایجاد شده و احداث نارنجستان و باغ زیتون در دست اجراست، به همین سبب موزه میراث روستایی گیلان به عنوان نخستین موزه میراث کشاورزی ایران نیز شناخته شده است.

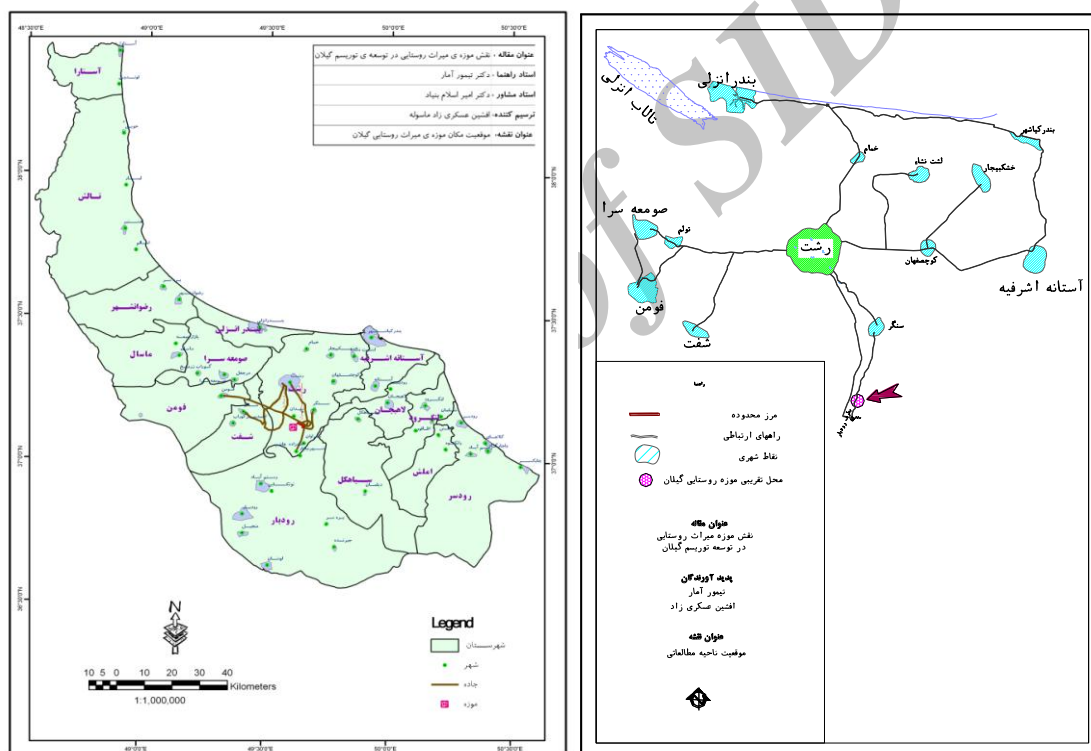
تا کنون در موزه جشنواره های متعدد نوروزی و تابستانی، موسیقی زنده ی محلی، لافندبازی، کشتی گیله مردی و آیین ها و مراسم شب یلدای گیلانی، عروس بران، جشن خرمن، عروس گوله، نوروزی خوانی، شب شعر گیلانی، تقدیر از مفاخر گیلانی و... برگزار شده است و اجرای این برنامه هادر موزه همچنان تداوم دارد. (موزه ی میراث روستایی گیلان، ۱۳۸۹)

با توجه به روند روبه رشد موزه در جذب گردشگر بنظر می رسد این مجموعه می تواند نقش استراتژیک در منطقه برای توسعه ی گردشگری داشته باشد. نقش موزه ی میراث روستایی در راستای توسعه ی توریسم مدرن بسیار با اهمیت است و توریسمی که به این جا می آید، فقط یک توریسم مصرف کننده نیست و وجود توریسم مصرفی یکی از مشکلات جوامع امروز است، زیرا این گروه به آثار قدیمی لطمه وارد می کند و آن ها را نابود می سازد. این موزه، گردشگری را به سمت داشتن دید و احساس جدید راهنمایی می کند. این طرح، یک حقیقت و یک صداقت بزرگ است که ارائه شده است و یک احساس جهانی دارد. موزه ی میراث روستایی گیلان با بازدید کنندگانش بازبان قلب صحبت و ارتباط برقرار می کند. این طرح، طرح توریستی موفقی چه در سطح منطقه و چه در سطح جهان به شمار می آید و در برگیرنده ی مسایل اقتصادی است. «نکته بسیار مهم درباره ی این موزه آن است که امکانات گردشگری در دل خود منطقه وجود دارند و از الگو های خارجی دیگر پیروی نمی کنند». (گرو دول، ۱۳۸۶)

مواد و روشها

روش تحقیق در این پژوهش، با استفاده از روش های توصیفی و تحلیلی و روش گردآوری اطلاعات، اسنادی و میدانی بوده است. در بخش اسنادی از کتب، مجلات، روزنامه ها، مقاله ها، گزارش ها، سخنرانی ها، بروشورها، و در بخش میدانی روش های مشاهده و مصاحبه استفاده شده و از نقشه، دوربین و عکس بهره گرفته شده است و بخش زیادی از اطلاعات میدانی نیز از طریق پرسشنامه جمع آوری شده است. محل جغرافیایی این پژوهش در سایت موزه میراث فرهنگی در جاده سراوان-شفث (نقشه شماره یک) و جامعه آماری مورد مطالعه این تحقیق شامل ۳۸۰ نفر از گردشگران بومی و غیر بومی بازدیدکننده موزه میراث روستایی گیلان میباشند که این تعداد با استفاده از جدول استاندارد مورگان و با توجه به آمار بازدید کنندگان در بهار ۱۳۸۸، که زمان انجام تحقیق بود انتخاب گردید. از آمار توصیفی در تحلیل داده ها و استفاده از نرم افزار EXCEL در رسم نمودارها و GIS در رسم نقشه ی موقعیت مکانی موزه استفاده شده است.

نقشه ـ موقعیت مکان مطالعاتی (موزه ی میراث روستایی گیلان)

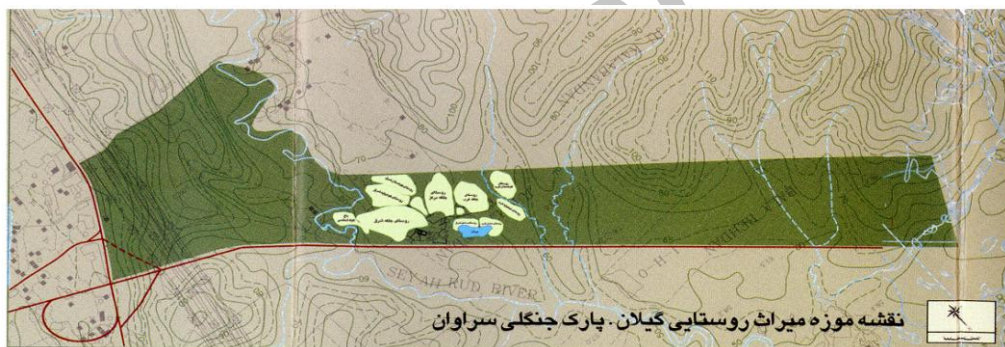

یافته های تحقیق

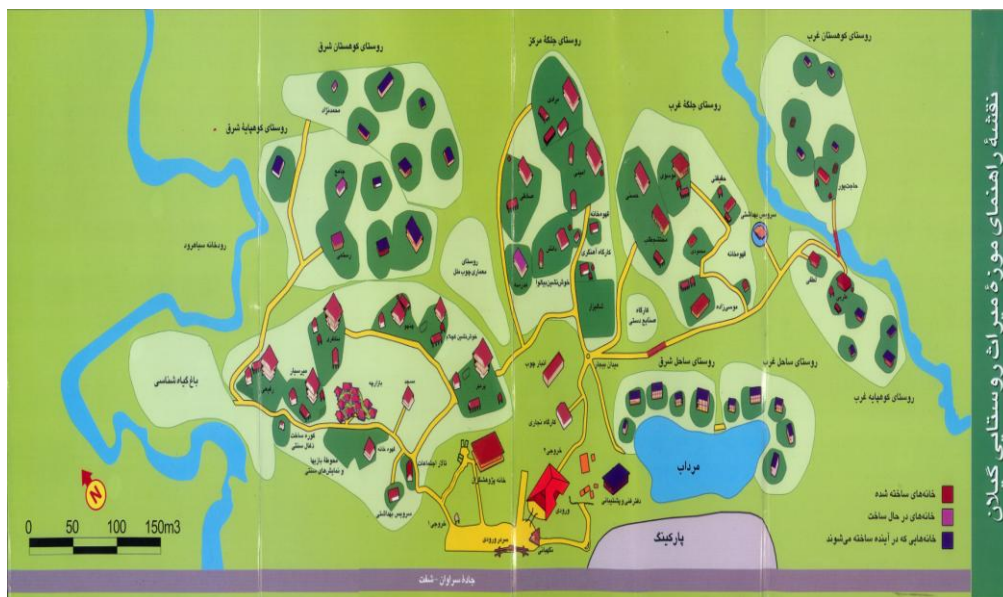
فکر برپایی موزه میراث روستایی گیلان در سال ۱۳۶۹ پس از زمین لرزه رودبار شکل گرفت. بعد از این حادثه مطالعات مردم شناختی مختلفی انجام شد که عموماً بیانگر دگرگونی شدید در عناصر زندگی سنتی مردم بود. به خصوص مشخص شد معماری روستایی گیلان که در مقابل زمین لرزه از خود، مقاومت و کارآیی مناسبی نشان داده بود، در حال نابودی است. پژوهشگران موزه میراث روستایی به مدت چند سال، خانه ها و سازه های تاریخی و ارزشمند را در نقاط مختلف گیلان شناسایی کرده اند و سپس به دنبال آموختن دانش واجینی و دوباره چینی سازه های چوبی و خشتی و گلی رفتند.

نحوه چیدمان موزه بر اساس حوزه بندی فرهنگی و معماری گیلان صورت گرفت و بر این اساس ۹ حوزه تحت عنوان جلگه شرقی، کوهپایه شرقی، کوهستان شرقی، جلگه غربی، کوهپایه غربی، کوهستان غربی، جلگه مرکزی، کوهپایه مرکزی، کوهستان مرکزی شناسایی شدند. (میریوسفی، ۱۳۸۶، ص ۱۴) با توجه باینکه رودخانه سفیدرود مرزبندی تاریخی بین شرق و غرب گیلان محسوب می شد؛ مرز کار کارشناسان موزه برای تقسیم بندی جغرافیایی گردید. بر اساس برنامه، بعد از ۱۲ سال این موزه با گونه های مختلف بناهای روستایی گیلان و در کیلومتر ۱۸ جاده رشت به تهران و در سر راه سراوان به شفت و فومن تا حدودی کامل شد. موزه شامل نمایشگاههایی چون معماری، مردم شناسی، سفره گیلانی، اشیاء و آثار، پوشاک، نمایش ها، بازی ها و موسیقی محلی است که بر غنای این مجموعه می افزاید. مساحت سایت موزه بالغ بر ۲۶۳ هکتار است که حدود ۴۵ هکتار آن برای احداث مجموعه ی موزه ای در مرکز سایت و بقیه به صورت کمربند سبز امنیتی برای حفاظت از این مجموعه در نظر گرفته شده است. (موزه ی میراث روستایی گیلان، ۱۳۸۹)

نقشه ۲. موقعیت موزه ی میراث روستایی گیلان در پارک جنگلی سراوان

نقشه ۳. راهنمای موزه میراث روستایی گیلان

از آن سال تاکنون این محوطه با آثار دیدنی و چشم انداز زیبا مامن جستجوگران سابقه و نمادهای زندگی روستایی در گیلان بدل شده است. آمار ارائه شده از طرف موزه میراث روستایی گیلان، شامل بازدید کنندگانی است که با خرید بلیط ورودی از موزه بازدید کرده اند. بازنشستگان و افراد زیر ۷ سال، مهمانان، اعضای انجمن دوست داران موزه میراث روستایی گیلان و تعداد ۴ نفر از همراهانشان بدون تهیه بلیط از موزه بازدید می کنند. بنابراین موارد فوق به آمار ارائه شده اضافه می شود. و تعداد بازدید کنندگان به مراتب بیشتر از آن چیزی که اعلام شده است.

جدول شماره ی ۱ - آمار بازدید کنندگان از موزه میراث روستایی گیلان به تفکیک زمان

شرح	۸۶	۸۵	۸۴	۸۳	۸۲	جمع کل
بهار	۱۵۹۴۹	۳۹۳۵۱	۲۹۴۹۴	۵۲۰۷۴	۷۴۰۶۱	۱۳۶۸۶۸
تابستان	۱۳۵۲۵	۱۸۰۸۱	۱۴۱۱۰	۳۵۶۸۶	-	۸۱۴۰۲
پاییز	۳۶۲۳	۴۵۷۵	۹۱۸۳	۱۹۵۱۳	-	۳۶۸۴۹
زمستان	۳۲۵	-	-	۴۲۳۳	-	۴۵۵۸
جمع	۳۳۴۲۲	۶۲۰۰۷	۵۲۷۸۷	۱۱۱۵۰۶	۷۴۰۶۱	۲۵۹۶۷۷

ماخذ: موزه میراث روستایی گیلان، ۱۳۹۰

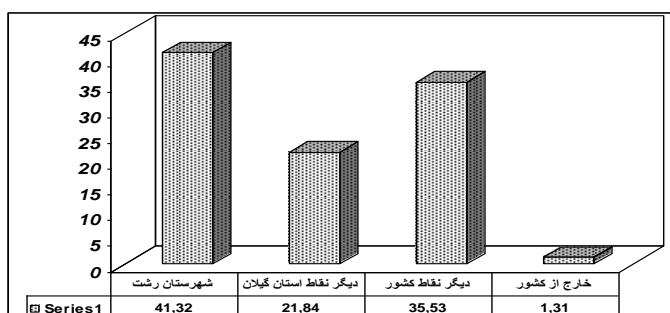
با توجه به آمار ارائه شده ی تعداد بازدید کنندگان موزه از سال ۱۳۸۶ تا کنون ۲۵۹۶۷۷ نفر بوده که در مقایسه روندی افزایشی داشته است. بطوریکه تعداد بازدید کنندگان موزه از ۳۳۴۲۲ نفر در سال ۱۳۶۷ به ۱۱۱۵۰۶ نفر در سال ۱۳۸۹ رسیده است این در حالی است که موزه به علت تعمیر و مرمت در زمستان سال های ۱۳۸۷ و ۱۳۸۸ تعطیل بوده است. از لحاظ مقایسه فصلی نیز تابستان بیشترین تعداد بازدید کننده را داشته است و در مراتب بعدی فصول بهار و پاییز قرار دارد. بالا بودن گردشگران فصل بهار مرتبط با تعطیلات نوروزی و برگزاری جشنواره در این ایام است که علاوه بر بازدید کنندگان گیلانی، مسافری زیادی هم از موزه بازدید به عمل آوردند. در ضمن بازدیدهای دانش آموزی هم در این فصل صورت می پذیرد

خصوصیات فردی و حوزه ی جغرافیایی جذب بازدید کنندگان

براساس مطالعات میدانی صورت گرفته بازدید کنندگان موزه میراث روستایی گیلان از سنین و تحصیلات

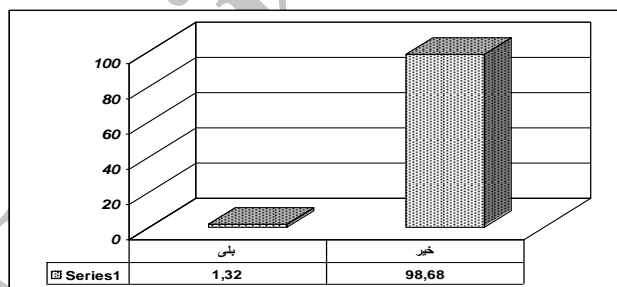
و مشاغل مختلف بوده اند بطوری که ۱۸/۹۵٪ شغل آزاد، ۳۴/۴۷٪ کارمند، ۱۲/۱۱٪ خانه دار، ۱۱/۸۴٪ دانش آموز، ۱۶/۰۵٪ دانشجوی و ۶/۵۸٪ نیز در سایر مشاغل، نظیر پزشک، استاد دانشگاه و ... بوده اند. حوزه ی جغرافیایی گردشگران نشان می دهد که تعداد بازدیدکنندگان از شهر رشت با ۴۱/۳۲٪، از دیگر نقاط استان گیلان ۲۱/۸۴٪، از دیگر نقاط کشور ۳۵/۵۳٪ و خارج از کشور ۱/۳۱٪ می باشند، که نشان دهنده ی توزیع جغرافیایی وسیع جذب گردشگران است. (نمودار شماره ی ۱) نحوه ی آشنایی بازدیدکنندگان با موزه ی و ترغیب برای دیدن آثار این مجموعه نیز جالب توجه بود. ۱۲/۶۳٪ درصد از بازدیدکنندگان از طریق مطبوعات، ۱۱/۵۸٪ از طریق رادیو و تلویزیون، ۶۶/۳۲٪ نیز از طریق دوستان و آشنایان و سایر موارد ۹/۴۷٪ که شامل (تور مسافرتی، تابلوهای موزه درجاده، اینترنت، تصادفی و...) می باشد، با این موزه آشنا شده و تنها یا با دوستان و خانواده ی خود در مدت زمان های مختلف، کمتر از ۱ ساعت تا بیش از ۳ ساعت از موزه بازدید داشته اند.

نمودار شماره ی ۱ - محل سکونت بازدیدکنندگان از موزه

در مورد تعداد دفعات بازدید از موزه، ۶۱/۵۸٪ افراد برای اولین بار، ۲۳/۱۶٪ برای دومین بار و ۱۵/۲۶٪ نیز برای چندمین بار بوده که از این مکان بازدید به عمل آورده اند. از بازدیدکنندگان راجع به سابقه ی بازدیدشان از این نوع موزه ها پرسش شد که ۹۸/۶۸٪ آن ها جواب منفی داده و بازدیدی نداشته اند، تنها ۱/۳۲٪ آن ها در خارج از کشور بازدید داشتند. (نمودار شماره ی ۲)

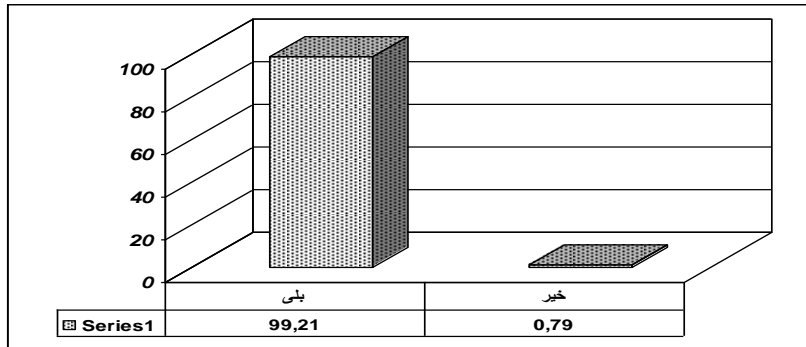
نمودار شماره ی ۲ - سابقه ی بازدید گردشگران از این نوع موزه ها

کشش و انگیزه ی بازدید از موزه و نقش آن در توسعه ی گردشگری

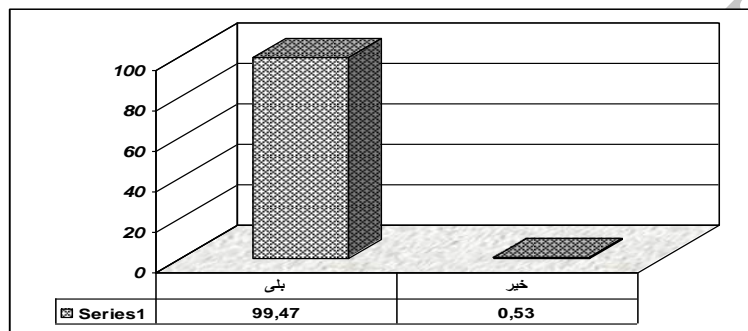
جذابیت های موزه ی میراث روستایی گیلان در موارد متعددی است. برای ارزیابی این مورد، جامعه ی آماری پژوهش، ۹۹/۲۱٪ نوع معماری سنتی به کار رفته در موزه و تأثیر آن در بازدیدشان را مثبت و ۰/۷۹٪ بی اثر ذکر کرده اند. (نمودار شماره ی ۳)

نمودار شماره ی ۳ - نوع معماری سنتی به کار رفته در موزه و تأثیر آن در بازدید گردشگران

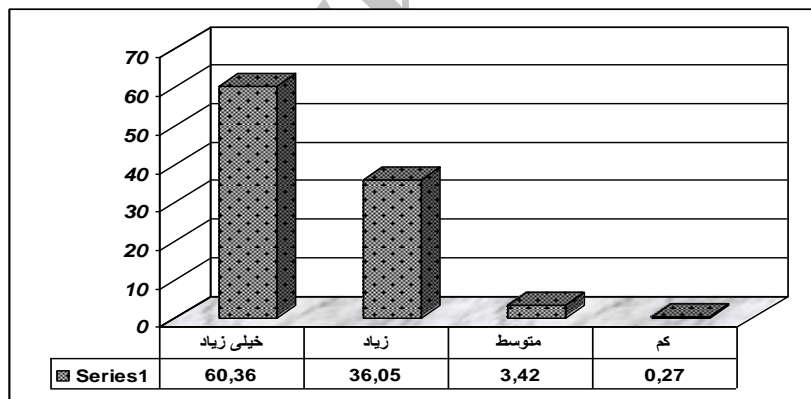
از طرف دیگر، ۹۹/۴۷٪ جامعه ی آماری، احداث موزه را برای توسعه و رونق گردشگری استان گیلان موثر و ۰/۵۳٪ غیر موثر دانسته اند. (نمودار شماره ی ۴)

نمودار شماره ی ۴ - احداث موزه در رونق گردشگری گیلان

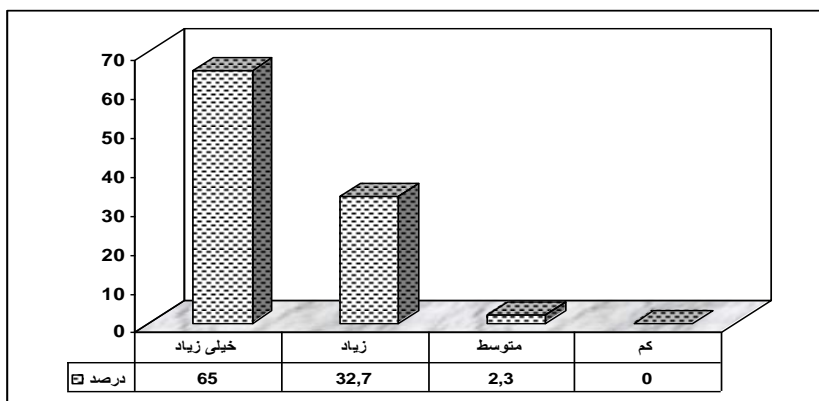
همین طور ۶۰/۲۶٪ جامعه ی آماری، میزان تأثیر گذاری موزه در جذب گردشگران را خیلی زیاد، ۳۶/۰۵٪ زیاد، ۳/۴۲٪ متوسط و ۰/۲۷٪ کم و ۰٪ تأثیری ندارد، ارزیابی نمودند. (نمودار شماره ی ۵)

نمودار شماره ی ۵ - میزان تأثیر گذاری موزه در جذب گردشگران

۶۵٪ از پرسش شوندگان، تأثیر چشم انداز ایجاد شده در موزه (خانه های روستایی سنتی و محوطه ی آن) را جهت جذب گردشگران خیلی زیاد، ۳۲/۳۷٪ زیاد و ۲/۶۳٪ متوسط ارزیابی نمودند. (نمودار شماره ی ۶)

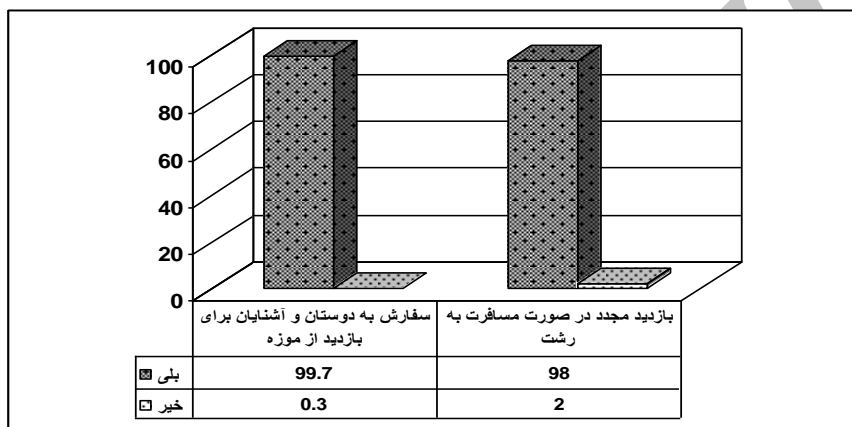
نمودار شماره ی ۶ - تأثیر چشم انداز (خانه های روستایی سنتی و محوطه) موزه در جذب گردشگران

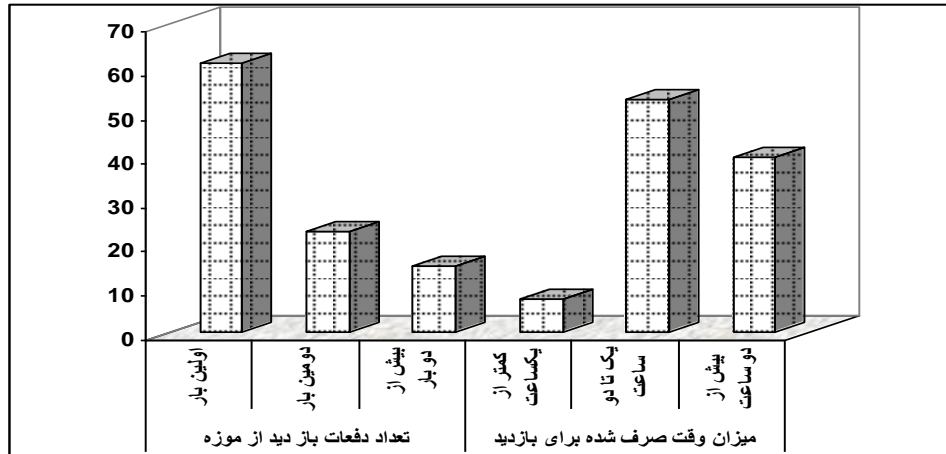
۹۹/۷٪ بازدید کنندگان اظهار داشتند که سفارش بازدید از موزه را به اقوام، دوستان و آشنایان خود خواهند نمود و فقط

۰/۳٪ سفارش نمی کنند. (نمودار شماره ۷)

نمودار شماره ۷ - توصیه ی دیدن موزه به اقوام، دوستان و آشنایان

و همین طور از تعداد ۱۴۰ نفر از پاسخ گویان (غیر از بازدید کنندگان ساکن استان گیلان)، که شامل دیگر نقاط کشور و خارج از کشور می شوند، بیشترین آن ها نیز اظهار تمایل نمودند که اگر بار دیگر به گیلان بیایند، مجدداً از موزه بازدید خواهند کرد. همچنین در بررسی انجام شده، دفعات بازدید از موزه نیز بر جذابیت و کشش پذیری آن صحنه می گذارد. از کل جامعه آماری ۶۱/۵ درصد برای اولین بار و مابقی بیش از یکبار از این اثر تاریخی و فرهنگی دیدن کرده اند. ضمن اینکه میزان وقت صرف شده برای دیدار از موزه نیز دیگر مولفه ایی است که می توان در خصوص جذابیت موزه قضاوت نمود. بطوریکه از کل جامعه آماری ۹۳ درصد بیش از یکساعت برای دیدن آثار موجود در موزه وقت گذاشته اند که بنظر می رسد در صورت تقویت برنامه های جانبی ضریب ماندگاری گردشگران و حتی تعداد دفعات مراجعه به موزه نیز افزایش خواهد یافت. نمودار ۴. تعداد دفعات بازدید و میزان وقت صرف شده برای بازدید از موزه میراث روستایی

نتیجه گیری

مجموعه نظرات و دیدگاههای بیان شده از سوی بازدیدکنندگان و همچنین تحلیل نگارندگان از وضعیت موجود نشان می دهد که موزه میراث روستایی گیلان می تواند نقش استراتژیک در منطقه برای توسعه گردشگری داشته باشد. نقش موزه میراث روستایی در راستای توسعه توریسم مدرن بسیار با اهمیت است و توریسمی که به این جا می آید، فقط یک توریسم مصرف کننده نیست و وجود توریسم مصرفی یکی از مشکلات جوامع امروز است، زیرا این گروه به آثار قدیمی لطمه وارد می کند و آن ها را نابود می سازد. این موزه، گردشگری را به سمت داشتن دید و احساس جدید راهنمایی می کند. این طرح، یک حقیقت و یک صداقت بزرگ است که ارائه شده است و یک احساس جهانی دارد. موزه میراث روستایی گیلان با بازدید کنندگانش با زبان قلب ارتباط برقرار می کند. این طرح، طرح توریستی موفق چه در سطح منطقه و چه در سطح جهان به شمار می آید و در بر گیرنده مسایل اقتصادی به دنبال خود خواهد شد. نکته بسیار مهم درباره این موزه آن است که امکانات گردشگری در دل خود منطقه وجود دارند و از الگوهای خارجی دیگر پیروی نمی کنند.

از کل تعداد پاسخ گویان به پرسشنامه (۳۸۰ نفر) این تحقیق می توان دریافت که اقشار مختلف مردم با گروه های سنی و مشاغل متفاوت از نقاط مختلف استان گیلان و کشور و یا حتی خارج از کشور که به طرق مختلف با موزه میراث روستایی گیلان آشنا شده بودند و بعضی برای اولین و یا چندمین بار در طی ساعات مختلف از این موزه بازدید داشته اند و اکثریت آنها (۹۹/۷۴٪) بازدید از موزه را به همگان توصیه نموده و حتی اکثریت بازدید کنندگان غیر ساکن شهر رشت نیز تمایل خود را برای دیدار مجدد از این موزه ابراز نموده اند.

در این راستا بنظر می رسد انجام پیشنهادات زیر در رونق هر چه بیشتر این مکان موثر باشد:

- تبلیغات وسیع و گسترده در رسانه ها و معرفی و شناساندن این موزه و جاذبه های گردشگری آن حتی در خارج از کشور.
- ایجاد و تقویت امکانات رفاهی (رستوران و هتل به شکل سنتی، سرویس های بهداشتی، تأمین آب آشامیدنی، ایجاد استراحتگاه های موقت، فروشگاه و نانوايي، سرویس ایاب و ذهاب) در موزه، جهت رفاه حال گردشگران و حضور بیش تر آن ها و احداث پارکینگ جدید و وسیع تر برای وسایل نقلیه ی گردشگران در محل مناسب، با توجه به تردد وسایل نقلیه و تورهای گردشگری و همین طور تسهیل برای بازدید معلولان و سالخوردگان از موزه.

- ایجاد مرکز تحقیقات و پژوهش معماری، مسکن، فرهنگی، اجتماعی، تاریخی، مردم شناسی و ... جهت استفاده گردشگران مشتاق میراث فرهنگی گیلان و ایجاد ارتباط هر چه بیش تر موزه با مراکز علمی، تحقیقاتی، پژوهشی، دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی، آموزش و پرورش و سایر ادارات و نهاد ها جهت معرفی موزه به عنوان مکان گردشگری برای عموم و استفاده از تجارب آن ها.

- احداث شهر بازی و ایجاد جاذبه ی بیش تر برای کودکان.
- پارکینگ وسیع تر برای وسایل نقلیه ی گردشگران در محل مناسب، با توجه به تردد زیاد وسایل نقلیه و تورهای گردشگری.
- تأمین روشنایی محوطه ی موزه در صورت امکان به شکل سنتی ، جهت ساعات بازدید بیشتر برای گردشگران و تدابیر حفاظتی جهت جلوگیری از آتش سوزی و حوادث غیر مترقبه.
- ایجاد تمهیداتی برای غنی سازی کارکرد فرهنگی موزه، نظیر اجرای موسیقی زنده ی محلی، ایجاد کتابخانه و غرفه ی فرهنگی و هنری ، اجرای آداب و سنن و باور های عامیانه ، بازی های محلی و ارائه ی وسایل بازی سنتی، انواع گویش های گیلکی، نمایش گونه های مختلف گیاهان دارویی و محلی و درختان بومی ، باغ وحش حیوانات بومی، به منظور آشنایی گردشگران با ایجاد جاذبه ی بیشتر برای کودکان.

منابع و مآخذ

۱. بالایی، کریستف، ۱۳۸۷، از بومی گرایی تا ملی گرایی و جهانی گرایی، کندوج شماره ی ۷، شرکت چاپ و نشر لاله
۲. برومبژه، کریستین، الف، ۱۳۸۴، مراسم پایانی همایش، سخنرانی، کندوج شماره ۱، انتشارات فرهنگ ایلیا، چاپ توکل
۳. حبیبی زاد، زهرا، ۱۳۸۷، مفهوم اکوموزه، کندوج شماره ی ۶، شرکت چاپ و نشر لاله
۴. ذاکر زاده، امیرحسین، ۱۳۸۶، موزه میراث روستایی گیلان، بهشتی دیگر، ایفا پیک، شماره ۴۲
۵. ری یل، باربارا، ۱۳۸۴، اکوموزه، گنجینه زیست محیطی، ترجمه نسترن صدف زاده، کندوج شماره ۱، انتشارات فرهنگ ایلیا، چاپ توکل
۶. طالبی، فرامرز، ۱۳۸۶، شیوه ی ساماندهی و ارائه ی اطلاعات به بازدید کنندگان موزه ی میراث روستایی گیلان، سخنرانی، کندوج شماره ی ۴، چاپ حمید.
۷. طالقانی، محمود، ۱۳۸۴، الف، موزه میراث روستایی گیلان، گفت و گو، کندوج شماره ۱، انتشارات فرهنگ ایلیا، چاپ توکل.
۸. طالقانی، محمود، ۱۳۸۵، باید اهل سرزمین خود شویم، سخنرانی، کندوج شماره ی ۲، چاپ مجمع جهانی اهل بیت (ع)
۹. طالقانی، محمود و برومبژه، کریستین و گروودول، مارک، ۱۳۸۶، خانه ی رفیعی میراث معماری روستایی گیلان، نشر معین تهران
۱۰. عسکری زاد، عنایت، ۱۳۸۶، موزه و کودک، چکیده مقالات دومین همایش بین المللی موزه میراث روستایی گیلان
۱۱. گروودول، مارک، ۱۳۸۶، در موزه ی میراث روستایی گیلان نگاهی کاملاً فرهنگی حکمفرماست، سخنرانی، روزنامه ی نسیم، شماره ی ۲۳۶۷، چاپ نوین
۱۲. گنجی، میلاد، اسفند، ۸۵ و فروردین، ۸۶، موزه ها گنجینه های ملی، ایفا پیک، شماره ۴۱
۱۳. موزه ی میراث روستایی گیلان، ۱۳۸۴، بر پایی کارگاه های آموزشی کارشناسان موزه ی میراث روستایی گیلان، کندوج شماره ی ۱، انتشارات فرهنگ ایلیا، چاپ توکل
۱۴. موزه ی میراث روستایی گیلان، ۱۳۸۹، راهنمای بازدید از موزه
۱۵. میریوسفی، پویا، ۱۳۸۶، مرزهای فرهنگی گیلان، کندوج شماره ی ۴، چاپ حمید
۱۶. برای مطالعه بیشتر مراجعه شود به: عسگری زاد، افشین (۱۳۸۸) نقش موزه ی میراث روستایی در توسعه ی توریسم گیلان، پایان نامه کارشناسی ارشد رشته جغرافیا و برنامه ریزی توریسم

تصویر ۱. تابلوی مشخصات پروژه ی موزه ی میراث روستایی گیلان

تصویر ۲. راه ارتباطی داخل موزه ی میراث روستایی گیلان

تصویر ۳. مسیر ورودی موزه ی میراث روستایی گیلان

تصویر ۴. خانه ی پر مهر (جلگه ی / شرق گیلان)

تصویر ۵. خانه ی رفیعی (جلگه ی شرق گیلان)

تصویر ۶. خانه ی خوش نشین کچلام (جلگه ی شرق گیلان)

